

Світлана Кравченко „*Biuletyn Polsko-Ukraiński*” (Варшава 1932-1938) як феномен польської журналістики міжвоєнної доби // *Журналістика: Науково-вий збірник / За ред. Н.М. Сидоренко. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Т.Шевченка, 2008. – С. 29–39*

У статті розглядається діяльність часопису «Польсько-Український Бюлетень» та його роль у розвитку та поглибленні польсько-українських взаємин у ХХ ст., внесок редактора В.Бончковського у формування ідейних засад видання.

Ключові слова: міжнаціональний діалог, національні інтереси, ідеологічні засади, аналітичні статті і ін.

Міжнаціональні журналістські проекти – явище нетипове в історії засобів масової інформації. Вони мають свою специфіку та фактори, які зумовлюють особливості їх функціонування. Зокрема двомовність, що розширює читацьку аудиторію географічно і водночас обмежує цю ж аудиторію всередині до кількості читачів, які володіють обома мовами. На функціонування таких часописів часто значний вплив має суспільно-історичний фактор, особливо це стосується громадсько-політичних видань.

У 20-ті роки ХХ ст. після приєднання частини українських земель до II Речі Посполитої питання польсько-українських взаємин стало надзвичайно актуальним, особливо у його політичному сенсі. Кілька мільйонів (75 %) населення так званих східних кресів тодішньої Польщі склали українці, трохи менше білоруси і інші національності. Постала проблема співіснування в умовах однієї держави двох сусідніх народів, різних за мовою, ментальністю, політичними інтересами тощо. Загострення міжнаціональних проблем всередині Польщі простежується у 30-ті роки як під впливом зовнішніх міжнародних подій, так і під впливом змін у внутрішньому житті країни. Така суспільно-історична ситуація стала однією із головних передумов появи у кінці 20-х років на початку 30-х у польському суспільстві цілої низки видань, спрямованих на розвиток і поглиблення міжнаціональної культурної комунікації. Це двотижневик «Зет» (Варшава 1932-39) за редакцією Єжи Брауна, який декларував ідею єдності всіх слов'янських народів, ілюстрований кварталник «Всхуд», який почав виходити у 1930 році в Варшаві і був присвячений справі зближення народів Близького і Далекого сходу, місячник «Польсько-Український Бюлетень» (Варшава, 1932-1938) та ін. Редактором двох останніх був Владзімеж Бончковський. Вони охоплювали і громадсько-політичні, і культурні проблеми, висвітлювали всі сфери суспільного життя.

Справі зближення й пізнання слов'янських літератур служив літературний місячник «Камена» (Хелм 1933-1939), який, на відміну від зазначених вище, належав до власне літературних видань і виходив під керівництвом А.К.Яворського. У 1928 році на пограниччі двох літератур: польської і французької – з'явився у Кракові «журнал інтернаціонального мистецтва» «*L'Art Contemporain - Sztuka Współczesna*» («Штука Вспулчесна») за редакцією Яна Бженковського. Усі ці видання не завжди мали чітку ідеологічну основу, однак були спрямовані на діалог слов'янських, європейських або ж взагалі різних національних літератур.

З іменем Владзімежа Бончковського пов'язана діяльність Польсько-українського товариства у Варшаві в міжвоєнні роки і поява оригінального й неповторного за своїм задумом часопису – «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*». Фактично місячник був органом утвореного Польсько-українського товариства і видавався за кошти його членів або кіл, прихильних до них. Його програма передбачала розвиток і поглиблення польсько-українського культурного діалогу, надання об'єктивної інформації зі сфери історії, політики, історіософії, суспільного життя, літератури і мистецтва, пізнання історії і культури сусіднього народу. З цього приводу редакція писала, що «прагне створити

площину, якої не вистачає сьогодні, для спільного й щирого обміну думками на тему української проблеми і розвитку на тих засадах подальших польсько-українських стосунків» [1, № 1, 1-2].

«Польсько-Український Бюлетень» був заявлений як видання двомовне, але більшість публікацій друкувалися польською мовою з огляду на читацьку аудиторію – часопис виходив у Варшаві. Від початку заснування як Товариства, так і його органу ставилося за мету впливати на масову свідомість обох суспільств (польського і українського) та на ті стереотипи, які існували віддавна у свідомості пересічних громадян, шляхом надання об'єктивної інформації. Це був плід об'єднаних зусиль грона поляків та українців, які були переконані в необхідності такої праці, бо бачили українське питання лише частиною великого питання української незалежності, а питання української незалежності частиною великих державних інтересів тодішньої Польщі й одним із найважливіших політичних завдань тодішнього світу. На жаль на той час ці люди ще не склали більшість ні серед польської інтелігенції, ні серед тих, хто формував внутрішню і зовнішню політику держави.

Звичайно, що обличчя часопису визначав перш за все його головний редактор Владзімеж Бончковський (у 30-ті роки паралельно редактор тижневика «Wołyń» («Волинь») і кварталника «Всхуд»), який за своїми поглядами належав до демократично-ліберальної інтелігенції міжвоєнної Польщі. Говорячи про прихильність до певної політичної групи, треба відзначити, що належав до так званих неформальних «пілсудчиків» - тобто послідовників національної політики Юзефа Пілсудського. Такі ж погляди поділяли Юзеф Лободовський, Єжи Гедройц, Ксавери і Мечислав Прушиньські, Александер і Адольф Бохеньські, Генрік Юзевський (в 30-ті роки волинський воєвода) і б. ін. Ці імена та багато інших презентували авторський склад видання.

Бюлетень як тип видання був обраний також не випадково. Слово вживалося у польській термінології ще від 18 століття головним чином у тому значенні, що й слово часопис або у назві наукових періодичних видань. У сучасній польській пресознавчій термінології вживається як назва видань інформаційних агенцій, а також як назва внутрішніх видань (призначених для вузького кола читачів) різних інституцій, товариств і т.п. [2, 478]. Редакція часто вживає його з іронічним відтінком – як бюлетень віддавна хворобливих польсько-українських взаємин, в якому фіксуються ознаки хвороби, її перебіг та засоби до її подолання.

Часопис мав успіх, здобув численних дописувачів, і від сьомого випуску змінив періодичність виходу із місячника на тижневик. Це засвідчило правдиву зацікавленість польського суспільства поставленими проблемами, їх актуальністю та гостротою. У вступній статті до сьомого числа, звертаючись до читачів, редакція писала: «Гепер, розпочинаючи друге півріччя нашої праці і усвідомивши необхідність розширення вже сьогодні завузьких початкових меж нашого видання, ми вирішили перейти з місячника на тижневик. Розширюючи таким чином своє видання, водночас прагнемо актуалізувати його настільки, наскільки актуальним є саме українське питання. Це причини нашого кроку. Тому сьогоднішній тижневик є послідовним продовженням нашого місячника» [3, № 7, с. 1].

Вже після другої світової війни Костянтин Зеленко, голова Польсько-українського товариства у Лондоні, розглядаючи проблему крізь досвід прожитих років, у своїй праці писав, що ситуацію, яка склалася з українцями в II Речі Посполитій, об'єктивно бачили Вл.Бончковський і Юз.Лободовський [4, 25]. Ще один аргумент на користь слушності і необхідності такого проекту.

Від початку свого існування часопис мав такі постійні відділи: «Політика, справи освітні, суспільні і господарські», «Питання історичні і культурні, література і мистецтво», «Спогади», «Літературний відділ», «Рецензії і полеміки», «Інформаційний відділ» і ін. Вони в свою чергу подавалися в численних рубриках, серед яких постійними були «Хроніка», «Хроніка УРСР», «Хроніка СРСР», «З українського життя в Речі

Посполитій і в світі» та ін. Прикінцеві рубрики: «Справи видавничого фонду», «Відповіді редакції», «Надіслані книги», «Різне» тощо.

Крім польських публіцистів на сторінках бюлетеня часто зустрічаємо українські імена - І.Кедрин, Е.Карк та Я.Стоян (псевдоніми Є.Маланюка), А.Крижанівський та ін. Часопис постійно друкував польські переклади творів української літератури, переважно поезії. За період з 1932 по 1938 роки польському читачеві представлені поезії Т.Шевченка, Л.Українки, О.Кобилянської, І.Франка, Є.Маланюка, П.Тичини, М.Рильського, Б.Лепкого, О.Ольжича та б. ін. у перекладах К.Симонолевича, Г.Заславського, Є.Житомирського, К.А.Яворського, Б.Лепкого тощо. Постійно подавали інформацію про події політичного і культурного життя на теренах Радянського Союзу, в Польщі, в інших країнах, де жила українська еміграція.

Українська тема була головною, однак не вичерпувала тематику публікацій видання. Польські письменники, мислителі, публіцисти, громадські діячі, інспіровані спільними історичними або ж культурними реаліями, часто ставали також не тільки об'єктом аналізу, але й цілої дискусії. Як-от творчість Г.Сенкевича, поетів «української школи», діяльність Романа Дмовського, Тадеуша Голувки, Генріка Юзевського і б.ін.

Характер публікацій «Польсько-Українського Бюлетеня» відповідав вимогам типового наукового видання. Основний зміст складали аналітичні статті та розвідки. Головна досліджувана проблема – «Україна крізь призму польських національних інтересів». Вперше публічно обговорювалися найболючіші проблеми життя української нації: минуле, сучасний стан, перспективи. У поле ретельного аналізу та полеміки авторського колективу потрапляють такі проблеми:

- історичне минуле України: витоки і походження нації, основні етапи розвитку, знакові постаті української історії, стосунки з іншими народами;
- спільні сторінки польсько-української історії, здобутки і втрати, досвід і прорахунки, сучасний стан взаємин і їх перспективи;
- політичні проблеми України в контексті міжнародної політичної ситуації у світі;
- українські незалежницькі прагнення крізь призму польських державних інтересів;
- українська культура: минуле і сучасне як *terra incognita* для тодішнього пересічного поляка і б. ін.

Ядро аналітичних публікацій видання складала публіцистика Вл.Бончковського, що закладала перші цеглини провідних напрямів, довкола яких розгорталася діяльність часопису впродовж усіх 30-х років. Перший напрям, який не сходив зі шпальт часопису, визначаючи його ідеологічні засади, - це українське питання в парадигмі польських державних інтересів.

Початок був покладений статтею Влодзімежа Бончковського «На маргінесі спроб творення польських державних інтересів в українському питанні» (1932, № 1). Публіцист розглядає витоки, ідеологічні засади та складові поняття «інтереси нації чи держави», його зумовленість геополітикою та ментальністю народу. В.Бончковський бачить Польщу міжвоєнної доби, втягнутою у протистояння двох імперських сил: Німеччини і СРСР, заходом і сходом. Виходячи із ситуації, яка склалась у світі, Польща могла зберегти власну незалежність тільки підтримуючи національні прагнення окупованих держав Східної Європи. З цього приводу автор писав: «Грузія, Азербайджан, Північний Кавказ, Туркменія, Україна і інші, формуючи так званий прометейський фронт, є тою силою, яка діятиме на цих теренах і зможе змінити обличчя Східної Європи. Ключем до вирішення проблеми, підвалиною всього фронту, які можуть ґрунтовно переформувати уклад сил, є Україна, яка великою мірою зумовлює незалежницькі перспективи для Кавказу, а сьогодні під пресом імперського режиму ще й найпотужніше живить організм СРСР своїми багатствами. Таким чином логічно народжується позитивна й твереза позиція польських національних інтересів стосовно незалежності України» [1, № 1, 11-12].

В.Бончковський переконаний, що вирішення українського питання як всередині Польщі, так і підтримка незалежної України у світі – це є вагома частина польських державних інтересів: «Проблема незалежної, справді міцної України визнана (але чи завжди послідовно реалізована?) польськими національними інтересами як умова зміцнення Польщі, яка буде рухатися лише в напрямку піднесення польського духу, польської історії, в напрямку вимог геополітичного становища Польщі і її правдивої місії на Сході» [1, № 1, 12].

Ця теза розгортається і аргументується впродовж наступних виступів публіциста: «Теоретичні міркування на тему українського питання і сучасної Польщі» (1932-33, № 5 і № 6), «Елемент провокації в польсько-українських стосунках» (1933, № 7), «Безплідні дискусії» (1933, № 10), «Під знаком перелому» (1933, № 11), «Три зауваги» (1933, № 12), «Націоналізм» (1933, № 14 і 15), «Ми не українофіли» (1935, № 3 (90)), «Виклад засад вирішення української проблеми в Польщі» (1935, № 7 (94)), «Що загрожує польським інтересам на південному сході Речі Посполитої» (1936, № 141), «Проблема польських інтересів на кресах» (1936, № 146 і 147), «Справа українців у світлі актуальних проблем» (1937, № 196 і 197), «Йдемо до нової Хмельниччини» (1937, № 220), «Ідейна проблема сучасної політики свободи» (1938, № 257) та б. ін. Редактор майже завжди сам першим відкривав випуски вступними статтями та виступами на гострі актуальні питання, задаючи тон дискусії. У «Бюлетені» це завжди були питання польсько-українських взаємин.

У статті «Теоретичні міркування на тему українського питання і сучасної Польщі» В.Бончковський дає історичне обґрунтування своєї вище викладеної тези про спільність політичних ворогів України та Польщі. Він вказує на період тотальної русифікації як Польщі так і України в XIX столітті та зацікавленість Росії в послабленні Польщі та України шляхом підігрівання антипольських настроїв в Україні і навпаки. У цьому сенсі використовується творчість Сенкевича, яка має значний вплив на масову свідомість поляків і трактується однобоко. Автор робить висновок про необхідність «досить сильної незалежності сучасності від історії, в сенсі її розуміння як чинника, що зумовив нинішній перебіг подій, яка дасть об'єктивну можливість формування проблеми на нових засадах, що ґрунтуватимуться на інтегральній непов'язаності сучасного із минулим, на обґрунтованій субпозиції відкриття нової сторінки польсько-українських стосунків» [1, № 5, 25]. У продовженні цієї статті в № 6 автор викладає пункти, з яких має починатися нова сторінка: «підходити до проблеми з її позитивних набутоків», «бачити політичні, господарські й культурні здобутки Польщі після набуття Україною незалежності», «вказати можливі позитивні зміни в геополітичній ситуації Східної Європи» і нарешті «духовний здобуток піднесеного обов'язку» [1, № 6, 25-29].

Психологічний аспект проблеми, а саме зумовленість міжнаціональних конфліктів певними рисами національної психології обох народів розглядає В.Бончковський у статті «Елемент провокації в польсько-українських стосунках» (1933, № 7). Він простежує вияв певних рис національної ментальності і в побуті, і характері преси, і в діях вождів тощо. З високою християнською мудрістю автор виголошує: «Все, що коли-небудь сварило і ятрило, дратувало і ображало, нехай стане прекрасним і піднесеним, звичайне і святе для предків – мусить уступити в ім'я кращого, спокійнішого майбутнього, в ім'я змагань праці духу і рук – того істинного джерела всіх духовних і матеріальних благ людини» [3, № 7, 4].

У статті «Безплідні дискусії» (1933, № 10) публіцист постає мудрим аналітиком і практиком, вказуючи на те, що дискусії з приводу історичних подій 1914-1922 років як у польській, так і в українській пресі не дають ніякої користі жодній із сторін, оскільки час вимагає вирішення гострих проблем, а не порпання в колишніх помилках і поразках [3, № 7, 1-2].

Теоретичні аспекти поняття «націоналізм», його роль в історії народів, його значення в польській та українській історії розглядає Владзімеж Бончковський в циклі статей «Націоналізм», «Ще про націоналізм» (1933, № 14, 15, 19). Філософське

визначення терміну «націоналізм» як «синтезу низки понять, оцінок і специфічної ієрархії культурних цінностей» [3, № 14, 6] та його обґрунтування, яке дає публіцист, показує історичну роль цього явища в утвердженні власної самостійності кожного народу, роль обов'язкового чинника в самостверженні будь-якої нації. Нація, на думку письменника, є суб'єктом ідеології націоналізму, водночас він розглядає такі парадигми, як націоналізм-більшовизм, націоналізм-католицизм і ін.

З-поміж проблем, які аналізує В.Бончковський як такі, що стосуються польсько-українських взаємин, це українофільство. З притаманною йому логічністю й аргументованістю думки розглядаються витoki і розвиток цього явища в ХІХ столітті, сутність його нинішніх проявів і нарешті шкідливість або неактуальність його застосування на сучасному етапі. «Ми не українофіли із наступних причин», - пише публіцист, вказуючи впродовж тексту ці причини, серед яких передовсім та, що польське українофільство виникло в умовах «політичної і подекуди культурної німоти української маси» ХІХ ст. «Всі українці – справжні українці, без фільства і орієнтацій, які захоплені справою українського визволення так, що із дияволом готові укласти союз, аби тільки їм було до вільної України по дорозі – нас зрозуміють і підуть із нами. Про інших нам не йдеться, з іншими на розмови шкода часу», - завершує свої міркування автор [5, № 3(90), 25].

Спираючись на ідеологію Юзефа Пілсудського В. Бончковський в ряді своїх публікацій («Виклад засад вирішення української проблеми в Польщі» - 1935, № 7 (94); «Польська ідея» - 1935, № 46 (133); «Проблема польськості на кресах» - 1936, № 144-145; «Справа українців у світлі актуальних проблем» - 1937, № 196 і 197 та ін.) викладає етапи подолання суперечностей, які виникли в польському суспільстві в зв'язку із українським питанням, вказує на загострення цих суперечностей у другій половині 30-х років під впливом зовнішніх чинників і назрівання «саморозв'язання», трагічного як для Польщі, так і для України.

Концепція польсько-українських взаємин, представлена в публіцистиці В.Бончковського, заслуговує на окреме ґрунтовне дослідження, оскільки є глибоким проникливим поглядом на стосунки двох великих сусідніх народів крізь призму їх історичної еволюції, геополітичної ситуації в світі, специфіки національних менталітетів та перспективи їх державницьких інтересів. Це погляд мислителя, який за перипетіями буденного і суб'єктивного бачить раціональне зерно майбутнього розвитку і вдосконалення.

Поряд із В.Бончковським на сторінках «Польсько-Українського Бюлетеня» питання польсько-українських взаємин розглядає відомий польський письменник-публіцист і громадський діяч, автор багатьох популярних у міжвоєнній Польщі книг про Україну, Леон Василевський. Його рецепція зазначеної проблеми викладена у публікаціях «Про шляхи порозуміння» (1932-33, № 2), «Кон'юктурні висновки» (1933, № 24) та ін.

Цілі дискусії розгортаються на сторінках часопису довкола ключових історичних етапів у перебігу польсько-українських взаємин. Зокрема довкола рецепції Хмельниччини, польсько-українського союзу 1920 року, Ризької угоди і ін. Це виступи А.Бохенського «Іще про Ризький договір» (1932-33, № 6), «Як вирішити польсько-українську проблему» (1938, № 242), К. Симонолевича молодшого «Історія, яку досягнули» (1933, № 17 і 18), «Справа про Суботів» (1932-33, № 2), І.Кедрина «Сутність Ризької угоди» (1932-33, № 5) і ін.

«Гарячі точки» тогочасних реалій польсько-українського співжиття також знаходять відгуки на сторінках видання. До них відносились і питання національних меншин у польському сеймі, і український націоналістичний рух на території Польщі, і відкриття українського університету у Львові, становище української школи та православної церкви. Вони обговорювались у публікаціях С.Лося «В справі українського університету» (1932-33, № 5), І.Кедрина «Безробіття української інтелігенції і справа

українського університету» (1933, № 30), М.Данькі «Україна, Польща і Москва» (1935, № 120), М.Андрусая «Біля витоків українського національного відродження» (1936, № 182).

Постійною темою для дискусії впродовж усіх років залишалася творчість Г.Сенкевича, його рецепція української історії, а також у зв'язку із цим проблема міфосвітогляду, існування негативних стереотипів у масовій свідомості та способів їх подолання. Розпочала її анонімна стаття у першому номері видання під назвою «Про романтизм і реальність» (1932-33, № 1), де йдеться про зачароване коло згубної тривалості історичних стереотипів, які захопили свідомість з обох боків, про поверхове прочитання «Трилогії» Сенкевича, поєднане із небажанням мислити сучасними категоріями. Розвиток цих тез знаходимо у циклі публікацій Якуба Стояна (Є.Маланюк) «На історико-культурні теми» (1932-33, № 2-5), «Сенкевич, якого не знаємо» без автора (1932-33, № 1), А.Крижанівського «Про деяку жіночу роботу» (1933, № 8) та цикл «В зачарованому колі» (1933, № 9, 11, 13, 14).

Питання польсько-українських у польському суспільстві міжвоєнної доби асоціювалося із постатями багатьох політиків і громадських діячів. Перш за все це Ю.Піلسудський та С.Петлюра, як автори польсько-українського військово-політичного союзу 1920 року, який не дав очікуваних результатів для України. Перший як ідеолог демократичного вирішення національних проблем у незалежній Польщі, другий - вождь українського народу, з яким поєднували ідею самостійної України, і заклятий ворог більшовизму. Політичні портрети цих діячів та роздуми над їх вчинками з'являлися на сторінках часопису впродовж усіх років його існування. Це: «Після смерті вождя», «Симон Петлюра» (1935), «Забута ідея Ю.Піلسудського», «Ідея Петлюри і українське суспільство», «Спогади про Отамана Петлюру (Розмова з майором Леоном Князьолуцьким)» (1936), «Петлюрівство і пілсудськізм» (1937), «Піلسудський та прометейські ідеї» (1938) та ін.

Спроби вирішити гострі кути в національній політиці тодішньої Польщі пов'язані із діяльністю відомого польського політика Тадеуша Голувки, який був убитий членами радикального крила ОУН, однак трактувався поляками однозначно як захисник українських інтересів у польському уряді. Про його роль у розбудові міжнародних стосунків писали В.Бончковський «Тадеуш Голувка в українському питанні» (1932-33), «Відкриття погруддя Т.Голувки в сеймі» (1932-33), «В п'яту річницю (29.08.1931-29.08.1936)» (1936), «3 галереї забутих» (1937).

Близьким до редакції «Польсько-українського Бюлетеня» був інший польський політик і громадський діяч – Генрік Юзевський, який мав неоднозначні оцінки у польському суспільстві. У 30-х роках був волинським воєводою, за спробу практично вирішити в умовах свого воєводства польсько-українського питання, тобто гармонійно поєднати розбудову польської державності і інтереси українського населення був звинувачений частиною польських політиків у зраді польських державних інтересів і відкликаний із Волині. Цій неординарній постаті у польській політиці були присвячені публікації «Наукові почини на Волині» (1937), «Генрік Юзевський – воєвода волинський», «Ще про політику на Волині», «Волинські спогади» (1938).

Одне із головних завдань, яке ставила перед собою редакція видання, було надання об'єктивної інформації про минуле та сучасне життя сусіднього для Польщі народу. Колектив зробив велетенську роботу для того, щоб ліквідувати ті величезні білі плями у свідомості поляків. Серед ключових тем української історії, які постійно обговорювалися і навіть дискутувалися, - війна під проводом Б.Хмельницького, роль П.Орлика, діяльність І.Мазепи, Крути і Базар та б. ін. Вони розкривалися як у розлогіх аналітичних статтях та інформаційних нарисах, так і в коротких ювілейних повідомленнях чи замітках: «У зв'язку із річницею Мазепи», Б.Лепкий «Мазепяна», Ю.Науменко «Крути і Базар», К.Симонолевич «Справа про Суботів» (1932-33), Ю.Мьодушевський «Спадок Полуботка (зі спогадів)», Б.Ольхівський «Кафедра Святої Софії в Києві», «Українські Січові Стрільці» (1935), А.Дублянський «Києво-Могилянська Академія» (1937) та ін. Цикл

статей Є.Погоновського «Шляхами української політичної думки» (1933, № 18-21) присвячений історії української політичної думки, а низка публікацій змальовувала портрети українських політичних діячів різних епох: Х.Л. «Микола Скрипник», А.Бохенський «Український Мауррас» (про В.Липинського), Е.Карк «Михайло Грушевський» (1933); Ю.Дригинич «Іван Мазепа» (1936); Ю.Н. «Генерал В.Змієнко» (1938) та ін.

Повноту образу України, який створював редакторський колектив на шпальтах свого видання, не можна було уявити без української літератури. Цілий літературний відділ постійно друкував переклади творів українських класиків та сучасних авторів, переважно поетів. Крім того у кожному випуску друкувалась літературна критика, інформаційні нариси, літературні портрети українських митців.

Першість поза всяким сумнівом мав Великий Кобзар. «Бюлетень» публікував не тільки переклади його поезій та фрагменти поем, але й розкривав малодосліджену тоді тему зв'язків Тараса Шевченка із польською культурою. Їй присвячена ціла низка розвідок відомого українського вченого, який перебував на еміграції в Польщі, професора Павла Зайцева. Особливу цінність має дотепер його розлога праця «Шевченко і поляки», надрукована у № 10 за 1934 рік, в якій простежуються як глибинні, так і зовнішні зв'язки митця із польською культурою, розглядається його значення не тільки для України, але й для Польщі, суть слави його творчого генія. Літературній спадщині Т.Шевченка присвячені статті П.Зайцева «Дві постаті поляків у повістях Т.Шевченка» (1935), Є.Погоновського «Заспів» Т. Шевченка в польських перекладах» (1932-33), М.Альтбауера «Вільненські відлуння в житті та творчості Тараса Шевченка», «Культ Шевченка», Л.Луціва «Поляки про Шевченка», «Польська промова над труною Тараса Шевченка», «Кобзар» Т.Шевченка латинською азбукою» (1934), «Річниця Шевченка» (1936) та ін.

Серед українських поетів, які були улюбленцями польських читачів у 20-х-30-х роках, Євген Маланюк. Його творчість була найбільш відома й доступна польській аудиторії завдяки значній кількості перекладів, які друкував не тільки «Бюлетень», але й інші літературні видання – «Камена», «Відомості Літерацке», «Зет», «Пион» і ін. Про поезію Євгена Маланюка писав у «Польсько-Українському Бюлетені» К.Симонолевич - «Є.Маланюк, поет-лицар» (1932-33, № 3). Водночас Євген Маланюк як журналіст, публіцист та літературний критик постійно присутній на шпальтах польських періодичних видань міжвоєнного періоду. На сторінках «Польсько-Українського Бюлетеня» він друкується з 1932 року, найчастіше під криптонімами Е.К., Е.М., М.М., J.S., псевдонімами Е.Карк у публікаціях на літературну тематику, J.Stojan – на історико-культурні теми [6, 252]. У своїх роздумах про українських та польських письменників Є.Маланюк розглядає проблему міфологізму масової свідомості, яка часто деформує правдиве обличчя митця, перетворюючи його в уявленні мас на мертвий постамент.

В оглядах українського літературного процесу письменник знайомить польську аудиторію із своїми сучасниками – поетами радянської України та класиками. Особливе захоплення викликає у нього творчість М.Рильського та П.Тичини («На літературні теми» - 1932-33, № 2), І.Франка («Титан праці» - 1933, № 9), Миколи Хвильового («Микола Хвильовий» - 1933, № 8; «Брошура про М.Хвильового» - 1933, № 26), Лесі Українки («Леся Українка» - 1933, № 12), Василя Стефаника (1936).

У публіцистиці Євген Маланюк торкається проблем націоналізму, русофільства, патріотизму, історичних стереотипів, концептів східної та західної культур тощо. Його виступи виділяються глибокими історіософськими висновками щодо історичного шляху та долі української нації. Перу письменника належать огляди публікацій в українській радянській та еміграційній пресі, публікацій польської преси на українську тематику, книжкових новинок, подій українського культурного життя.

Крім літературного процесу значне місце в публікаціях «Польсько-Українського Бюлетеня» відводилося українському малярству, театру та музиці. У 1933 році була

представлена творчість М. Садовського, О.Архипенка, у 1935 - Ф.Ємця, у 1937 – Миколи Лисенка та ін.

За весь період функціонування часопису простежується певна тематична еволюція публікацій – у др. половині 30-х років зменшення ваги кількості літературних виступів, збільшення полемічних статей, політичної публіцистики та політизація змісту загалом. Причому ця тенденція була зумовлена не стільки позицією редакції, скільки загостренням політичної ситуації в світі, в Європі і в Польщі зокрема, напруженням у міжнародних взаєминах, які мусили знайти своє вирішення. В цілому ж «Польсько-Український Бюлетень» був і дотепер залишається єдиним таким виданням в історії польсько-українських взаємин, який був проектом ентузіастів, спрямованим на культурне зближення і поглиблення стосунків двох сусідніх народів, який зрушив із мертвої точки пошуки шляхів взаєморозуміння і взаємопізнання. Часопис заклав ідеологічні основи та механізми культурного обміну, міжнародної культурної комунікації, яка базувалася на особистісних контактах, спільних світоглядних засадах та суспільних ідеалах.

Література:

1. Biuletyn Polsko-Ukraiński. R. I. Warszawa, 1932-33. № 1-6.
2. Nowa encyklopedia powszechna. PWN. T.I. Warszawa, 1998.
3. Biuletyn Polsko-Ukraiński. R. II. Warszawa, 1933. № 7-33.
4. Zelenko K. Stosunki polsko-ukraińskie w II Rzeczypospolitej 1918-1938. Lublin, 1994.
5. Biuletyn Polsko-Ukraiński. R. IV. Warszawa, 1935. № 88-138.
6. Куценко Л. Dominus Маланюк: тло і постать. К., 2002. – 368 с.

В статье Кравченко С.И. «Польско-Украинский Бюлетень» (Варшава, 1932-1938) как феномен польской журналистики межвоенной эпохи» рассматривается деятельность издания и его роль в развитии и углублении польско-украинского диалога в XX веке, роль редактора В.Бончковского в формировании идейных основ издания.

Ключевые слова: международный диалог, национальные интересы, идеологические основы, аналитические статьи и др.

The article of S.Kravchenko “Polish-Ukrainian Bulletin” (Warsawa, 1932-1938) as a phenomenon of polish journalism in period between Two World Wars” is about existence of newspaper and it’s role at development and deepen polish-ukrainian relations in XX century. Also it’s about the contribution of editor V.Bonchkovskij in forming ideas of publishing.

Key words: international dialog, national interests, ideological stems, analytical articles and oth.